

ХОРОВЕ АМАТОРСТВО В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

А Аналізується один із феноменів української музичної культури ХХ–початку ХХІ ст. – хорове аматорське мистецтво. Окреслюються основні тенденції розвитку хорового аматорства в Україні та його художньо-виконавські напрями (народно-хоровий, академічний хоровий, театралізоване хорове виконавство тощо).

Ключові слова: хор; аматорство; народний хор; академічний хор; традиційний гуртовий спів

Актуальність проблеми. У 1950–1980-ті роки аматорське хорове мистецтво отримало в Україні, як і в цілому в тодішньому СРСР, широкого розповсюдження, адже аматорська творча діяльність на той час стала одним із основних «...засобів самореалізації та соціального самоствердження особистості ... в контексті художньо-дозвілєвої діяльності» [5, с. 7]. Нині у контексті сучасних реалій України та зарубіжжя цей вид художньої аматорської творчості не втратив своєї актуальності й займає неабияке місце і свою вагому нішу у вітчизняній художній культурі.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Як слушно зауважує О. Сіненко, «проблеми розвитку хорового мистецтва досліджено в різних аспектах», зокрема: в науково-мистецькому (Л. Бутенко, А. Лащенко та ін.), організаційному (Г. Дмитрієвський, А. Мархлевський, К. Пігров, П. Чесноков та ін.), в аспекті стилю керівництва і творчої взаємодії в хоровому колективі, а також специфіки підготовки до керівництва хоровим колективом (А. Козир, Т. Смирнова, Л. Остапенко та ін.), науковцями також окреслені методичні засади хорової аматорської діяльності (Р. Гудяліс, А. Карпун, П. Левандо, Н. Нарожна та ін.) [там само, с. 3]. Однак вважаємо тему хорового аматорського мистецтва в сучасній Україні ще не до кінця розкритою та дослідженою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі розвитку хорового аматорського мистецтва в Україні історично сформувалися такі його різновиди (використовуємо типологію С. Попова) [4, с. 7]: «масовий спів», «хори первинних форм роботи», так звані «хори вищого типу» і «хорові масиви» (тут і далі переклад з рос. мови авт. – Л. О., А. І.) Художньо-виконавський рівень різних аматорських хорів не є однаковим, що визначається цілою низкою умов, у яких працює той чи інший хоровий колектив: неабияке значення має склад хору, стаж його роботи, кваліфікація керівника, матеріаль-

на база тощо. Художньо-виконавська діяльність аматорських хорів у сучасній Україні є надзвичайно барвистою картиною: поряд із хорами, репертуар яких складається переважно із масових двоголосних пісень, працюють колективи, які успішно виконують важкі багатоголосні хорові твори, при чому часто без супроводу (що для аматорів, зазвичай, є складним завданням).

Мета статті – окреслити особливості та основні функції, що виконують у соціально-культурному житті українського народу названі вище види хорового аматорства.

Викладення основного матеріалу. *Масовий спів* – найпоширеніший тип колективного самодіяльного (аматорського) вокального мистецтва, який є найдоступнішим засобом масового (колективного, суспільного) прояву людьми своїх почуттів і задоволення музично-естетичних потреб. У масовому співі може брати участь будь-яка кількість людей, відтак, характерною ознакою цього виду хорового аматорства є відсутність постійного складу виконавців. До того ж масовий спів може здійснюватися самими учасниками без кваліфікованого керівництва (роль керівника в такому випадку виконує так званий «лідер» – найбільш музично підготовлений (природно обдарований) член співочого колективу; це може бути баяніст, а може бути один із учасників аматорського хору з певним співацьким досвідом).

С. Попов визначає, як приклади «масового співу», його проведення «... у парках культури, в обідні перерви на фабриках і заводах, на вечорах відпочинку тощо» [там само, с. 8] і додає: «Однією із відмінних рис масового співу як самостійного виду хорової самодіяльності є не завжди точне виконання мелодій пісень». Першою причиною, що пояснює цей факт, автор визначає різний ступінь розвитку музикальності в учасників такого вокального колективу, що не дає змоги багатьом його учасникам одразу запам'ятовувати мелодії пісень і точно їх відтворювати голосом.

Думаємо, друга причина, сформульована автором, є вагомішою; зокрема, С. Попов зауважує: «... серед співаків знаходяться люди, що звикли імпровізувати в процесі співу. Такі учасники масового співу привносять зміни в основний наспів, створюють додаткові голоси до нього» [там само, с. 8].

Вважаємо, що друга теза є визначальною, адже тут наведено один із головних принципів традиційного багатоголосного співу – його варіативність, що обумовлюється, у першу чергу, усністю та імпровізаційністю передаванні музичної традиції. Зрозуміло, що «гуртовий (колективний) спів є найпопулярнішою формою народнопісенного виконавства традиційного й сучасного» [2, с. 11]. Тому дозволимо собі вступити у полеміку із метром радянського хорового мистецтва С. Поповим і конкретизувати його визначення першого типу хорового аматорства як «традиційний гуртовий спів... Його репрезентують гурти від 5-ти осіб до 15-ти. Вони поділяються на однорідні та змішані. Склад виконавців не регламентується за кількісними показниками, а за якісними. Пріоритет у організації виконання мають заспівувачі й виводчиці, ті, які добре володіють матеріалом і навичками співу» [там само, с. 11–12]. Разом із І. Павленком додамо: «Український гуртовий спів на різних стадіях його розвитку Леопольд Яценко називає *хоровим* (певно тому, що його специфіка пов'язана з колективним характером виконання та багатоголоссям)» [там само, с. 12].

Хор первинних форм роботи. Важливою відмінною рисою будь-якого аматорського хору є те, що в основі його роботи знаходиться організаційна необхідність, яка проявляється у постійному складі учасників і систематичності занять цього колективу. До того ж відзначимо, що основною функцією так званого «масового співу» (або традиційного гуртового співу) є задоволення потреб лише учасників вокально-хорового процесу. Перед аматорським хором стоять ширші завдання: окрім задоволення художніх смаків учасників колективу, це є завдання музично-культурного обслуговування широкого кола слухачів шляхом публічних виступів у концертах. «Прийоми звуковидобування, способи звуковедення, манера промовляння слів, інтонація, співвідношення голосів за силою – все це організовано в єдину систему в результаті повної злагодженості дій усіх учасників хору. Само звучання хору при цьому стає одним із засобів емоційного впливу на слухача та є основою художнього виконання творів» [4, с. 9]. Додамо також, що «для продуктивної соціалізації» учасників «особливого значення набуває організація художньо-творчої діяльності в аматорських хорових колективах в умовах дозвілля. Такий колектив є мікросоціумом, у якому розвивається ... аматор шляхом участі в художньо-творчій діяльності» [5, с. 9].

Хори «первинних форм роботи» складають основну масу вітчизняних аматорських хорових колективів і, як самостійний вид хорової самодіяльності, мають свої особливості. До цієї групи відносяться колективи – початківці, а

також ті, діяльність яких у силу різних причин (відсутність кваліфікованого керівника, вокальна неповноцінність складу або його «текучка» тощо) відбувається нерегулярно, із значними перервами. Хори такого типу створювалися у 1950–1980-ті роки при культурно-просвітницьких установах, які обслуговували відносно невелике коло населення та де неможливим було здійснити фаховий відбір учасників цього колективу (хори при цехах заводів, хори – «ланки» тощо). Прийом до такого хору відбувався за принципом масового охоплення, тобто приймалися всі бажаючі, до яких не застосовувалося якихось спеціальних вимог. Як показала практика, хори первинних форм роботи у більшості випадків були малочисленими за складом, у них рідко зберігалось правильне співвідношення між чоловічими та жіночими голосами, учасники таких хорів, зазвичай, не мали високого музично-слухового розвитку, що обумовлювало відносно невеликі художньо-виконавські можливості хору: такий колектив був не в змозі виконувати багатоголосні твори, йому були доступним лише виконання дво-триголосих перекладів (або народних творів) з окремими елементами чотириголосся.

Однак вважаємо за необхідне наголосити, що незважаючи на всі названі вище певні недоліки цього різновиду аматорського хорового мистецтва, участь у таких хорах надавала їхнім учасникам «специфічних ознак соціалізації засобами культурно-дозвілєвої діяльності як процесу й результату засвоєння та відтворення індивідом соціального досвіду на основі двох основних компонентів – навчання (освіти) і виховання (цілеспрямованого формування особистості в діяльності та спілкуванні). У зв'язку з цим участь в аматорському хорі спрямована на засвоєння» його учасниками «естетичних і моральних цінностей, набуття музичних знань, співацьких умінь і навичок». Отже, для хористів «хорове аматорство є альтернативною рекреацією (поряд з дискотеками, нічними клубами тощо) на основі духовних цінностей» [там само, с. 9].

Хори «вищого типу» – так С. Попов називає колективи, поява яких стала результатом природнього масового розвитку вітчизняного аматорського хорового мистецтва [4, с. 10–11]. Основними кадрами для таких хорів були співаки-аматори, в яких з'явилося стремління до глибших і професійних форм хорового виконавства. Хорові колективи такого типу створювалися при будинках культури, палацах мистецтв, при великих заводах, фабриках, лікарнях та інших видах виробництва, а також при хорових товариствах, – тобто при тих культурно-просвітницьких закладах і організаціях, що своєю діяльністю обслуговували відносно широке коло населення. Прийом до хору «вищого» або «підвищеного» типу проводився за принципом якісного відбору, претенденти мали відповідати цілій низці вимог: необхідними умовами були наявність гарного голосу з повнішим діапазоном, розвинутий музичний слух, досвід співу в хорі, знання основ музичної грамоти тощо. Також урахувалася можливість злиття голосів у ансамблі хорової партії та співвідношення звучності хо-

рових партій між собою. Такий хор мав широкий виконавський діапазон, йому доступна була хорова література різних стилістичних напрямків. Основу його репертуару складали твори для багатоголосного виконання. Серйозні творчі завдання, що стояли перед хорами вищого типу, обумовили наявність у них керівника – головного диригента або хормейстера високої кваліфікації, а можливість ведення занять по групах, на які, за необхідності детальнішої роботи над твором, могла ділитися кожна хорова партія, спричинила наявність у таких аматорських колективах хормейстерів – помічників.

Безперечно, «створення хору підвищеного типу – важка справа, яка є можливою лише при умові значної уваги ці сторони суспільних організацій і справжньої їхньої зацікавленості в цьому» [там само, с. 11]. Відсутність цієї зацікавленості і, в першу чергу, можливості матеріальної підтримки творчої діяльності хорових колективів призвела до того жакливого стану існування цього жанру аматорського мистецтва, у якому зараз він і знаходиться: у фактичному занепаді, при відсутності творчих баз для репетиційної роботи та надзвичайно обмеженому колі демонстрування свого мистецтва (незначна кількість існуючих фестивалів хорової самодіяльності цю ситуацію не рятує).

Хорові масиви – це один різновид аматорської хорової культури, що визначає С. Попов [там само, с. 11]. Такі хори ще часто називають об'єднаними, їх численність може коливатися від кількох сотень до кількох тисяч учасників, вони можуть складатися із десятків самодостатніх хорових колективів. Такі хори раніше часто відкривали і завершували урочисті концерти, що супроводжували державні заходи (свята, партійні заходи тощо). Зрозуміло, що масовий хор є епізодичним явищем, зазвичай він створюється для одного виступу з метою виконання кількох творів.

У практиці нечасто доводиться спостерігати об'єднані хори, у яких усі елементи хорової звучності знаходилися б у правильному співвідношенні: у більшості випадків у хорових масивах немає необхідного співвідношення між жіночими та чоловічими голосами, зазвичай, у них переважають жіночі голоси, відповідно ансамбль урівноваженого звучання між хоровими партіями не створюється. Репертуар великого об'єданого хору, як правило, складається з нескладних хорових творів, виступи здебільшого супроводжуються оркестром (зазвичай, теж зведеним), хорове виконання такого колективу не вирізняється гнучкістю, адже головною перевагою його є сила і міць звучання.

Виступи масових хорів завжди привертають увагу, мають і сьогодні велике значення у музичному житті, спрямовуючи зацікавленість хоровим мистецтвом широких мас населення України та європейської спільноти (наведемо приклад надзвичайно популярного різновиду такого виду хорового аматорського мистецтва у прибалтійських країнах – так звані «Співочі поля» у Литві, Латвії, Естонії тощо).

Отже, ми визначили різновиди колективів, що й нині презентують таке явище, як хорове аматорське мистецтво.

Вважаємо за необхідне визначити його художньо-виконавські напрямки, кожен із яких має свої особливості, що відображається в репертуарі й художньо-виразних засобах виконавства. Виконавський напрямок визначає також зміст репетиційної роботи (занять) і всю методику роботи з колективом (хором) його керівника.

1. *Народне хорове виконавство (народний хор)*. «Початок ХХ ст. характеризуються поширенням аматорських музичних осередків у всіх регіонах України. У цей час народний спів починає активний шлях до професіоналізації, збільшується кількість аматорських хорових колективів у сільській місцевості та у великих містах. Важливо, що аматорські гурти починають функціонувати не тільки заради задоволення естетичних потреб. У їхній діяльності вже простежується бажання досягти вищого мистецького рівня – вдосконалюється техніка виконавства, репертуар, організовуються публічні виступи, а також гастрольна діяльність; налагоджується зв'язок із центральними музичними осередками» [3, с. 303].

Відтак, основним репертуаром хорів цього напрямку є народна пісня, а також композиторські твори, що є наближеними за голосоведінням і ладово-гармонічній фактурі до народнопісенної творчості. Для кращих колективів – представників цього напрямку характерною рисою виконавства є імпровізаційність – одна із основних ознак традиційного гуртового співу: найталановитіші й найдосвідченіші учасники хору у процесі хорового співу створюють додаткові мелодії до основної, що надає виконавській манері таких колективів безпосередності, щирості та життєздатності. Зауважимо також, що наявність імпровізаційності обумовлює й те, що в народних хорах виконавство часто поєднується з колективною творчістю під час роботи над новими піснями.

Характерною рисою народних хорів також є своєрідна вокальна основа виконавства: спів у таких хорах спирається на натуральну манеру звуковидобування, що надає звучанню хору особливого тембрового зафарбування. Ця манера звуковидобування в свою чергу визначає теситурні можливості народних хорів: жіночі голоси співають у відносно низьких регістрах, що є природними для натуральної манери співу; чоловічі голоси тяжіють до верхніх регістрів, обмежуючись звуками, що не вимагають так званого «прикриття». Додамо також, що в останні роки під впливом професійного народно-хорового мистецтва у народних хорах спостерігається тенденція до оволодіння та використання у репетиційній і концертній практиці округленого, прикритого звуку з головним резонуванням (часто до складу народних хорів вводять академічні сопрано), що, з одного боку, значно розширює діапазон голосів і збільшує виконавські можливості колективів, із іншого, – віддаляє їх від власне народної традиції гуртового пісенного виконавства: «у цілому технологія хорового звучання цих колективів наближена до академічного вокального стилю, що характеризується гнучким вирівнюванням (поєднанням) співацьких регістрів, використан-

ням академічного співу, що, безумовно, відмежує їх від традиційного народного виконавства у бік професіоналізації, а саме – стилізації звучання» [2, с. 19].

Ще однією жанровою особливістю народних хорів є їхня вокальна структура, яка не має характерного розділення на чотири стійкі партії та вирізняється надзвичайним різноманіттям, що залежить від місцевих співацьких традицій. Характерною рисою вокальної структури мішаних народних хорів є переважаюча роль жіночих голосів, до речі, саме вони є основними у питанні належності хору до народнопісенної чи академічної хорової культури, адже яскравими носіями саме народної виконавської традиції з опорою на грудний резонатор є жіночі голоси.

2. *Академічні хори*. Такі хори (С. Попов їх називає «хори загального типу» [4, с. 13]) характеризуються широкими репертуарними можливостями. Для них є доступними як класичні твори українських і зарубіжних авторів, так і творчість сучасних композиторів, а також пісні різних народів світу у хорових обробках. Академічні хори мають значний виконавський діапазон і вирізняються з-поміж інших певною вокальною культурою, що базується на використанні верхніх резонаторів і згладжуванні регістрів. Така вокальна основа дає колективу можливість виконання творів, різноманітних за теситурою в хорових партіях. До особливостей академічних хорів віднесемо також їхню вокальну структуру, що базується на чіткому розподіленні колективу на вокальні партії, кожна з яких виконує у загальному виконанні свої особливі функції. Для хорів академічного спрямування характерним є обов'язкове відтворення партитури твору, що власне і втілюється у звучанні хору. Імпровізаційності тут немає місця. До того ж велике значення у роботі академічного хору має диригент, його роль при виступах хору в концертах є головною, інколи – визначальною.

У практиці існують різні форми академічного хорового виконавства. Найбільш розповсюдженими є виступи у супроводі фортепіано, значно рідше зустрічається виконання без супроводу, однак зауважимо, що саме ця форма виконання є найхарактернішою для академічного напрямку хорового мистецтва, що пояснюється тим, що виконання без супроводу є можливим лише у випадку, коли хор володіє великою вокальною культурою та високим рівнем музично-слухового розвитку.

3. *Ансамблі пісні (ансамблі пісні і танцю)*. Цей різновид хорового мистецтва поєднує в собі вокально-інструментальне виконавство, основу репертуару колективів цього напрямку складають авторські і народні пісні. Характерною особливістю є наявність супроводу (оркестр у складі різних музичних інструментів), найчастіше це інструментальні групи, що складаються із баянів та інших народних інструментів. Унікальним різновидом такого типу хорового виконавства в Україні є ансамблі, в яких хоровий спів супроводжується грою на українському народному інструменті – бандурі (так звані капели бандуристів). Оркестровий супровід виконує функцію підтримки хору в

ладово-тональному відношенні; однак, якщо воно побудовано на вмілому використанні різноманітних тембрів музичних інструментів, супровід додає виконанню цікавого колористичного зафарблення. Оркестрова група складається зазвичай із музикантів, що не беруть участі у хоровому співі. Однак зустрічаються і такі колективи, в яких оркестровий супровід ведуть самі співаки, найчастіше це буває у капелах бандуристів.

Зауважимо ще на деяких особливостях ансамблів пісні як одного із жанрових різновидів хорового мистецтва. У виступах таких колективів великого значення набувають співаки – солісти, участь яких збільшує виконавські можливості хору. Додамо також, що змішане вокально-інструментальне виконання нерідко поєднується із танцем; у таких випадках творчі колективи називають ансамблями пісні й танцю: цей жанр виник на основі стремління до синтетичного об'єднання різноманітних елементів художньої творчості. Отже, в таких колективах «широко використовується синтез мистецтв: хоровий і сольний спів, хореографія, малі театральні форми, розвинутий інструментарій тощо» [2, с. 19].

4. *Театралізоване хорове виконавство*. Цей напрямок знаходить своє втілення під час виконання пісень, що супроводжуються певною сценічною дією співаків – виконавців. Із практичного досвіду відомо, що найблагодатнішим матеріалом для театралізованих виступів хору є сюжетні та ігрові пісні; інколи з таких пісень складаються цілі інсценування за певною тематикою, наприклад: «Ніч на Івана Купала», «Українська коляда», «Українське весілля» тощо. До театралізованого хорового виконавства відносяться також виступи вокально-хорових колективів в оперних виставах. Історія українського хорового мистецтва знає випадки, коли театралізовані дійства створювалися і ставилися для певних хорів, як, наприклад, фольк-опера «Цвіт папороті» Є. Станковича, написана спеціально для складу Українського народного хору імені Г. Верьовки.

Характерною особливістю театралізованого хорового виконавства є те, що перед учасниками хору стоять одночасно два різні завдання: поруч із співом учасники колективу виконують сценічні задачі. Додамо також, що театралізоване виконавство зазвичай супроводжується ансамблями народних інструментів або симфонічним оркестром (у випадках, коли виконується опера). Отже, жанр театралізованого хорового виконавства охоплює великі колективи, «де синтезуються різні види мистецтв, широко вживається театралізація з програмною драматургією», «зокрема, вони репрезентують фрагменти театралізованих вистав із використанням сценаріїв народних обрядодій (новорічних і різдвяних свят; весільних, весняних, троїцьких, купальських обрядів; нашаруванням новітніх засобів виразності у контексті обробок і аранжування народних пісень, використання синтезу партесного співу, інструментального супроводу, фрагментів декламації (вставок, зв'язок), включення елементів хореографії, інколи мізансцен (за потребою)» [2, с. 19].

5. *Симфонічно-хорове виконавство*. Основним репертуаром колективів цього спрямування є ораторії й кантати, розраховані на виконання хору (зазвичай академічного) із симфонічним оркестром. Симфонічний оркестр не обмежується лише акомпанементом хору, перед ним стоять особливі художньо-виконавські задачі: хор і оркестр доповнюють один одного у створенні художніх образів твору, що виконується. Зрозуміло, що колективи такого виконавського спрямування у хоровому аматорстві зустрічаються нечасто, що пояснюється тим, що створення такого колективу передбачає наявність значної кількості співаків, які володіють повним діапазоном свого голосу і вміють більш-менш вільно співати по нотах, а також наявність достатньої кількості музикантів, що вміють грати на інструментах симфонічного оркестру. Співпадіння вказаних вимог, необхідних для створення симфонічно-хорового колективу, зустрічається рідко. Тому аматорські колективи симфонічно-хорового виконавства зустрічаються лише у великих містах, цей жанр набув свого найбільшого розвитку у професійному хоровому мистецтві.

Висновки. «... від скажених паплюжень будь-якого творчого задуму в 50–60-х роках до «відлиги», коли настає час – 60–70-ті роки, до виявлення максимального злету творчості, у 70–80-ті роки...», – так, на думку Н. Кречко розвивався полістилізм хорового академічного і симфонічно-хорового мистецтва у ХХ сторіччі [1, с. 69]. Українське хорове аматорське мистецтво в усіх його проявах (ака-

демічне, народне, вокально-інструментальне тощо) також набуло пику свого розвитку у 70–80-ті рр. ХХ ст. Отже, хорове аматорське мистецтво розглядаємо «як багатограний соціокультурний феномен», функціональний аналіз якого дозволяє «визначити гуманізуючу, адаптаційну, рекреаційну, виховну, морально-регулятивну, комунікативну, культуротворчу функції, а також специфічні ознаки (естетично-емоційні, інтелектуальні (когнітивні), комунікативні, соціально-орієнтовані), що сприяють цілеспрямованому духовно-творчому розвитку особистості учасника аматорського хорового колективу» [5, с. 15].

📖 Список використаних джерел

1. Кречко Н. М. Полістилізм у хоровій культурі 70–80-х рр. ХХ ст. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*: наук. фахове видання. Чернігів, Чернігівський нац. технолог. ун-т. 2016. № 1 (7). С. 63–69.
2. Павленко І. Я. Хрестоматія з українського народнописанного виконавства (з методичними поясненнями і коментарями): навч. посіб. Київ, 2013. 286 с.
3. Пиж'янова Н. Аналіз методичних прийомів Порфирія Демуцького у роботі з народним хоровим колективом. *Хорове мистецтво України та його подвигники: матеріали VI Міжн. наук.-практ. інтернет-конфер. (м. Дрогобич, 19–20 жовтня 2017 року)* / Редкол.: І. Л. Бермес, В. В. Полюга. Дрогобич: Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. С. 302–309. URL: <http://ddpu.drohobych.net/konf-horovemystectvo/>.
4. Попов С. В. Организационные и методические основы работы самодеятельного хора: учеб. пособ. для музык. училищ. Москва: Музгиз, 1961. 124 с.
5. Сіненко О. О. Педагогічні засади організації діяльності студентського аматорського хорового колективу: автореф. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.05. Київ, КНУКМ, 2008. 19 с.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 10.08.2018

Остапенко Л. В., Іваниш А. А. Хоровое аматорство в современной Украине.

Ⓐ *Анализируется один из феноменов отечественной музыкальной культуры ХХ – первой четверти ХХІ века – хоровое аматорское искусство. Определяются основные тенденции развития хорового аматорства в Украине и его художественно-исполнительские направления (народно-хоровое, академическое хоровое, театрализованное хоровое искусство и другие).*

Ключевые слова: хор; аматорство; народный хор; академический хор; традиционное пение

Ostapenko Larysa, Ivanysh Andriy. Choral Amateurism in Modern Ukraine.

Ⓐ *The paper analyzes one of the phenomena of the national musical culture of the ХХ – the first quarter of the ХХІ-st century – choral amateur art. The main tendencies of choral amateur development in Ukraine and its artistic-performing directions (folk-choir, academic choral, etc.) are outlined.*

Key words: choir; amateur; folk choir; academic choir; traditional singing